

С. I 337

НЕВАКОВИЋА

СТОЈАНА НОВАКОВИЋА.

I.

У Београду.

У ШТАМПАРИЈИ НИКОЛЕ СТЕФАНОВИЋА.

1862.

C-1337

МОЈОЈ МЛАДОЈ БРАЋИ СРПСКОЈ

МОЈИМ ПРИЈАТЕЉИМА.

У

СПОМЕН.

3 1725/03

Ђаковање, царовање!...

Абердар. (Лицејка I)

Ко ће сили одољети?
Ко осветит' Призрен свети?
Ко ће дозват' сунце сјајно
Да слободом златном сине;
Да прожене црне тмине,
Ко ће дозват сунце сјајно?...

*

За дуго су зап'јевале струне,
Црне дане од чемера пуне.
Дан је таман врло дуго био,
Облак нам је дуго сунце крио,
Е Србина само роба знаше,
Е он јадан само робоваше.
Али браћо, све се тамо вије
Бе ће бити да га више није!...
Бе је зора изостала досле,
Бе л' је сунце изостало досле,
Бе је ноћца вјечна била досле,
Бе л' се данак не поврт'о досле?...
Уздисај се дуго дуго таја,
Ал' већ бјеше много уздисаја,
Плач се јадан дуго дуго врио,
У сузе се, у потоке лио,

Ал' се ни плач сакрит' не могаше,
 Ал' се суза сакрит' не могаше.
 Те су сузе на душмана с' лиле,
 Његово му сунце заклонило,
 Те су сузе у небеса с' дигле,
 Те су сузе на небу се стигле,
 Савиле се у црне облаке,
 А облаци заклонили зраке,
 Заклонили сунцу душманскоме,
 Дали пута милом сунцу своме.
 И анђеле из божијег крила,
 Та је суза на земљу савила,
 Да Србину бијел дан заруди,
 Да се Србин иза сна пробуди.

И ућута запијевка љута,
 А јатаган оштар зашкргута;
 А зацикта пушка цеввердане,
 А бијел се помаљаше дане,
 А из мрака један гласак цикну,
 Нешто цикну, нешто љуто викну:
 „Што ћу самац без осталог свога,
 Што ћу јунак без срдашца свога!“

* * *

Бијел данак већма руди
 На небу се сунце шеће;
 Слобода се златна буди,
 Процвјетава свуд цвијеће.

У јунака слободнога
 Ведро чело намрштено,
 На челу му туга многа
 И та брига, чедо њено.

Са свих страна још је тама.
 Ријеке се сузне лију —
 Њиховијем обалама
 Уздаси се тужни крију.

Саву, Дунав уздах тишти,
 А њих сјетан јунак гледа —
 А из тмине јаук вришти
 И кукају бона чеда.

На сузама крвца плива
 Запијева тужно јако —
 Запијева и дозива:
 Што јуначе гледаш тако?....

Аох браћо, с тијех јада,
 У нас срца састаше се млада,
 Аох браћо, с тијех љутих јада,
 Многог ли нас остављаше нада;
 Многи л' свијет у заборав врже?
 Многи ли се из тог санка трже?!
 На ријеци од тијех сузица,
 Од сузица с ојађена лица,
 На ријеци од љубави наше
 По ђекоји цвијетае нидаше;

С ријеке вам ево пријан даје
Да утиша ваше уздисаје
С ријеке вам успомену даје.
Па кад реку да смо негда били
Нека реку да смо Срби били,
Да све тако, све заједно бјесмо,
Да се нигда растали нијесмо.

(11. фебр. 1862).

I.

Давно сунце пало, глухо доба стало,
 А ето^и њему већ се додијало.
 И зорица красна заплавеће чиста,
 Кроз зору ће сјајно сунце да заблиста;
 Сунце светло спрема столак белом данку,
 Спрема тужна краја љубљењу и санку.
 Бул мирише слатко, меке прси шири,
 Зумбулу кроз лишће лаган ветрић пири;
 А травица мека, смеши се па чека,
 Сваки јој се часак чини пола века,
 Трава мила чека, чекајући трне,
 Ко јој синоћ прође — да се опет врне.

„Хеј мој ђуле красни, не погледај на ме,
 У срцу су теби ђауркиње саме,
 Не погледај, ђуле, не варај ме младу
 Несу речи да се за ријечи даду
 То пољупци несу да се другда врате,
 Да се другда врате ил' да се закрате.
 Да оставим баба, не смијем, не могу;
 Да преврнем вером, сагрешићу Богу,
 Пророку, корану — свим ћу грешна бити
 Хоћу себи млада душу ојадити.
 Не смијем, не могу остави се тога,
 Хеј мој ђуле красни, а тако ти Бога!“...

Јуначка се нрвца све снажније дражи.
 Срце јаче лупа, да излети тражи.
 Час му црвен отме то бледило с лика,
 Час га мучи њиме триста чемерика,
 Час га пламен пали, час га жеља мори;
 Те срдашће јадно, триста мука пори.
 Ал' тек пољуб врео као голуб бео
 На усташца лепој кади полетео.
 Што је пољуб красан у сладости свио,
 То је њену збору лак одговор био.
 „Хеј сунашце јарко не пали ми лица,
 Не односи срцу лаганих жељица,
 Не пустоши јадно, муке му је доста,
 Још му у тебека мало среће оста,
 Још ту сјаје сунце мог живота пушта,
 Сунце сјаје јарко, твоја дивна уста!“

А када се трза, страх је хвата вељи,
 Све се жеља другој одушире жељи,
 Све се поглед један у други залеће,
 А у сваком ниче и трње и цвеће.
 „Сутра, сутра ћуле, хеј мој красни цвете,
 Хеј дивото моја, мој бијели свете!
 Биће сутра знано, што данаске није,
 Јавиће се сутра, што се данас крије!....“
 — Сутра, сутра, сунце, — Милан одговара,
 Ха! сутра ће бити милостива дара!
 Љубићеш ме сутра грлићеш ме мирно,
 Смириће се што је данаске немирно,

Сутрашњи ће данак замирити цвећем,
 Што га јунак данас жалошћу облећем,
 Замириће слашћу, што је љубав чиста,
 Љубав, што ће да се ка' росица блиста!..
 Свани, свани, дане, да не чекам много — !
 Прођи, прођи дане, протерај га Бого!...“

Засветли се сунце, врт се буди цео,
 На сунашце чека и зумбулак бео;
 Он шапуће тајно, ружа га издаје
 Бул мирише причом, све једнако траје;
 Цео дан премишља, цео дан се сећа,
 Што кадуна рече, на што се обећа!
 Да л' кадуна млада, да л' се брата сети,
 И за влаше, што му лепу сеју кажу,
 Хоће л' когод брату прозборити смети?
 Е Мујаги само ножеви помажу
 И крв врела гаси што срце у њега
 Из пакла извади, пакла најцрњега.

II.

У Мујаге бели подигли се двори.
 Лаган ветар вазда око њих лахори,
 А око њих с' трава с цветићима сплела,
 У венац му беле дворове уплела.
 Као кита стоје крај језера мала,
 Као кита што је тек замирисала.
 Ал' још једног нема у том дивном чуду,
 А без тога једног све му је залуду,
 Нема цвета цвету, душе души нема,
 У Мујаге дична верне љубе нема.

Горело га сунце, горело га много,
 Грлио га данак, док је грлит' мог'о;
 Блисташе му звезде, шапућући слатко:
 „Овог света све је за мало за кратко,
 Док нас гледаш јоште верну љубу тражи.
 Па кад јада имаш, њојзи јаде кажи,
 Њом се теши, она нека ти је нада
 За живота твога, за твог века млада!....“
 И Мујага дивно загледао младу:
 Њене очи памет за час ти украду,
 Стас јој вити, лице, уста, груди, чело,
 Би за часак сваког, свакога занело.

Па сад свате спрема, по девојку хоће,
 Без невесте њему цео живот што ће?...
 По невесту хоће, ал' се и не нада,
 Не нада се Мујо срећи из ненада,
 Да му се и сеја већ не шали више,
 Не трза с' из санка, да већ не уздише,
 И што уздах прима — она ноћца лака —
 Да јој јако носи млађана јунака.

Бул је лепој Фати шаптао полако,
 Шаптао, док није изнемог'о тако:
 „Лепа Фато, лепа, тебе Милан чека,
 Да будете једном заједно до века,
 Сад не снивај њега, снивај млада свате,
 Хоће свати тебе младу да позлате,
 Чуваће те младу, у свилу те вити,
 А у сребро само хоће обавити,
 Да у сребро крије своје јунак злато,
 Кад те златом зове, о лијепа Фато!...“

Е већ јунак Мујо опремио свате
 Све јунаке себи звао одабрате
 Та рек'о би чисто е то свати несу
 У такOME чуду, љутини и бесу,
 Е сватови несу него чета кака
 На зло свако брза, на бој сваки лака.
 Та каки су свати, не виде их нико,
 Све на њима рухо беше разнолико,
 Све долама дивна злато сребро пита,
 Куда се испод њих бурно срце скита;

Куд' ли то полећу жеље раздрагане,
 Хеј жалости њина, у које ми дане?...
 Све јатаган сјајни с малом пушком збори,
 Где ће бојак љути једноч да с' разгори,
 Где ли ће да цикну јасни цеввердани,
 А самрти црној да освану дани?...
 Очи пламте вреле од те муње жешће,
 Е рек'о би сваки, небеса затрешће,
 Сваки зуби шкрипе, надају се чуду,
 Да влаху јунаку остане залуду,
 Да се с громом здружи убојита рука,
 Па Србина нека, нека му хајдука!

Бледи месец гледа с тамна неба сјаји,
 Обасјава чету, што се тако таји,
 Бледи месец гледа, па све већма бледи,
 Још нечији њега збуњују погледи,
 Оли коло лако — оли танка сека
 Што у сету млада свога драгог чека!....

А Мујага лети, лети, брзо, смело,
 Са сватима дичним Милану у село.
 Хеј јунаштва тужна, само јунак лети,
 Не зна шта ће бити, шта ли ће се клети!!
 Миланова сеја она мома бела
 Турету је младом памет занијела!!

III.

Врт је зелен мио, пун свакога чара,
 А Милану Фата плахо проговара:
 „Брже чедо, брже, издаће нас ђуле,
 Брже чедо, брже, опазиће с куле,
 Брже само, страх ме добра бити не ће,
 Гледај! Ено! Ено где нешто полеће!...“
 А ветрић тек пирну, тек у листак дирну,
 Тек запљуска малко водицу немирну,
 А месец тек глену, тек се поосмехну, —
 Чисто с' и он чуди луду страху њену.
 „Фато, Фато, чедо, не страхуј не бледи,
 Ено већ спасења, како на нас гледи —
 Харему су врата! — Ено и њих, ено!
 Све је то за тебе јако отворено,
 Ено тамо брега и на брегу чета,
 Да умори сваког чета је заклетата!
 Та не страхуј чедо, за живота мога!
 Погинућу јунак рад' свога милога!
 И ветрић ућута, само талас хуји,
 Само каткад јекну с ружица славуји.
 Хеј славују слатки, кога л' певаш тако?
 Кога тако слатко, кога тако јако.

Кога певаш тако, тако све једнако?
 Је ли Фати брата, је л' Милану сеју,
 Је ли оно сунце, што се њима сјаје,
 Те им гаси вазда боне уздисаје.

*

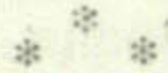
А таласић јекне...
 Даље гласак иде једнак,
 Све даље одјекне —
 Све планина већма, већма хуји,
 Глас полеће, па тече, па бруји...
 Чета их је дочекала,
 С њима чета на ноге устала,
 С њима пође као вихар бесан,
 Када јурне кроз тај кланац тесан;
 Кад уздрма по планини јеле,
 Кад пробуди лепе виле беле.

Чета их је дочекала,
 Па сад иду, лете само,
 Све јуначки, тамо, тамо...
 Куда сенка каже пута
 Да лагана нога не залута.
 А та чета бежу свати,
 Миланови свати дични,
 Што ће ланце покидати,
 Ханџарима покидати
 Што су сваком јаду вични.
 Свати, свати одабрати,
 Све по избор, све јунаци

Све су они сјајни зраци
 Штоно земљи ледне груди —
 Кад у гробу данка жуди
 Када земља данка жуди —
 Што их сунце њима злати...
 Сјајно сунце, светла зрака,
 Јасна душа у јунака,
 Ха! слобода света мила,
 Сунце јесте, а сунце је била!

Већ се блиста село мало,
 Све се у мрак закопало,
 Тек виш' њега зрака снива
 Од времена поношљива,
 Од срећице оне старе,
 Што њом јади господаре.
 Крст се сјаје, он се блиста;
 Ка' росица светла чиста,
 Као њена капља сјајна,
 Као лепе моме тајна;
 Што је чисте прси крију,
 Од свачијих од очију! —

Крсту иду ови свати,
 Крст ће њима да позлати,
 Што у ово глухо доба
 Из мрачнога дижу гроба,
 Што из ноћи белу дану,
 Дају душу обасјану.

...Света чеда поју тамној мрачној ноћи,
Очекују дана хоће л' скоро доћи,
Хоће л' скоро доћи да застане јаде,
Хоће л' крвцу чути, што с' потихо краде,
Па иде, па прича, па казује свету,
Погибију вељу, жалосну, проклету.
Света чеда поју, та славуји мали
Том су песмом цео свијет уздрхтали...

Крст у цркви свети па светињом лије,
Што на себи крста још видело вије —
Прекрсти се Фата, — ноћ је црна скрива —
Прекрштена Фата Златком се назива.

А светиња друта, венчавање дивно,
Свезује, што срце свеза милостивно,
Свезује, што уста у пољупцу свету
А у тако многе у венчиће плету,
У венчиће плету, у песмама кажу,
А у срце мило све цветиће слажу.
Свештенику јоште лети песма с уста,
Од песме се ори она црква пуста,
А око ње тамно одзива се гробље:
„Хеј жалости веља, аох сиње робље!“...

IV.

Ал' гле оног тамо брега
Што у ону таму пао,
Шта се оно сјаје нако,
Је л' звездани свијет пао?
Да л' су оно беле виле
Из планина вељих ових,
Ол' се снџег нако бели,
Ол' су тице лабудови?...
Ал' не!...
Ено пушка, где сад пушку стиже,
Све су ближе, прах се већи диже,
Ено тамо где сад нешто гори,
Ено! То су Миланови двори,
А из двора полетеше свати,
Поведоше цвијет узабрати,
Миланову прелијепу сеју. —
Ал' су свати све коњици лаки,
А све они Турци наопаки,
Они Турци, оне хале љуте,
Што куд прођу на добро не слуте!...

Захуктала с' чета љута,
Па не тражи нигде пута,
Иде, бије, крвцу лије
Све оштрије, пакленије —

Па све већма руши дави,
Нек се знаде да су Турци прави.

Хеј Милане двори горе бели,
А сестрицу јадницу отели!

*

Крст се сјаје он се блиста,
Ка' росица светла чиста,
Као њена капља сјајна,
Као лепе моме тајна,
Што је чисте прси крију
Од свачијих од очију.

Крсту иду ови свати,
Ал' не иду да их злати;
Но да крсте муче жива,
Да га сломе поношљива,
Да запале цркву свету
Што се раји Богу моли
Што се у њој Богу моли,
А за свеца и не хаје,
Мухамеда не познаје...

*

Пушка плану,
Друга плану;
Кроз прозоре уздрхтале
Вруће зрно нагло лети
Дражи народ занијети.
„На бојиште!“ —

Тек завриште
Врели гласи
И уздаси —
„На бојиште, на бојиште!“

Аох Боже тога боја врела,
Земља јоште нигда не видела...
Кад завришта убојита вика,
Када стаде јатагана цика,
Кад уздрхта црна земља доле,
Кад се стене затресоме голе,
А кад крвца у потоке дође,
Па кад нако потоцима пође,
Аох Боже тога боја врела,
Земља црна нигда не видела!
Двоји свати а двоји јунаци,
Мрак је један — а двоји су зраци,
Бојак један, а тај месец други
И тај огањ од пушака дугих,
Мрак је један, а двоји су зраци,
Жешће гину све жешће јунаци!....

А невесте ноже бритке
У деснице похваташе,
А невесте бојак љути,
И оне га бити сташе.

Ама што је крвца српска,
Та нигде је таке није —
У прсима женским меким
Та и туна јури, бије.

Ама што је срце српско,
 Ни у жене не издаје —
 И у жене јоште огња,
 Још јуначке ватре траје!

Лети Златка, лети Љуба,
 Миланова сеја мила —
 Лете, лете, а свака се
 Бритка ножа прихватила.

„Не ћеш даље!“ женска уста зборе;
 „Не ћеш даље! Не ћеш море!“

....
 — Јао, јао! Ти си сејо,
 С обе стране грме гласи;
 — Хеј Мујага! — Хеј Милане,
 Какви ли су то уздаси!

— Аох сејо!...брата...мила...
 А...што...уби се-јо, јад-на....
 Ал' већ смрт их с ножа љута,
 Смрт их веће грли хладна.

Сеја брата погодила,
 Уморила свака свога! —
 Изгубила свака драгог,
 — Аох јада великога!

Месец гледа шта се деси,
 Уздршће се на небеси,

Успламтеше звезде јасне,
 Успламтеше пушке гласне
 Још један пут...
 Још један пут...

Па ућута овај бојак врели,
 Задрхташе гранчице на јели,
 Дугим пољем лаган ветар дуну
 А пољану заста крви пуну —
 По пољани двије кукавице,
 Двије тужне превијају тице,
 Двије тице двије девојчице —
 Свака тица свога брата жали,
 Свака тица свога драгог жали!!...

... Хеј жалости црна јадна,
 црни животе,
 Хеј жалости аох наша
 погибијо!
 Аох срце, што се неси
 распукнуло,
 Хеј животе, што нас неси
 одбегао,
 Очњи виде, што нас неси
 оставио,
 Црна туго, што нас неси
 закопала!...

*

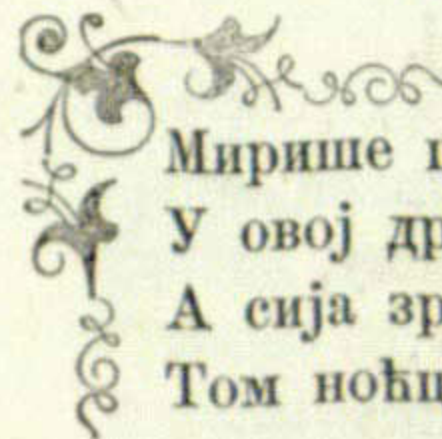
Рујна зора ено где већ мало руди,
 Хитно поток тече, кроз камење гуди.

Сада хитно поју и славуји мали,
 Ено већ и сунце хитније се пали!
 Крв отиче врела, те росу кржави,
 Успоменом црпом, слатку песму дави!
 Двоје с' руке грле, двоја с' уста љубе,
 До два јатагана ледом прси рубе,
 Две девојке красне, до два лепа цвета
 Спази сунце како смрт уграби клета,
 Спази па му тужно погледати беше
 А облаци на мах — на мах сенаднеше!...

(Јануара, 1862.)

Вино и народ.

—
 Мирише цветак, песма се носи
 У овој драгој вечерњој роси,
 А сија зрака из сред облака
 Том ноћом тихом сред црна мрака.

Љубав и срећа, данак и слава,
 То песма каже, то обасјава;
 Љубав и цветак, зора и вече;
 То ће се певат' док света тече. — —

Смршти се облак, згасну се зрака,
 Стеже се коло тамних облака;
 А друга песма, друга се пева,
 Вино и народ громко попева.

*

Све друго бујна односи река
 Тек ово стоји докле је века! —

(13. мај, 1861.)

Пољупцима певај...

Певај чедо, пољупцима певај,
 Те испевај она чуда дивна,
 Што се чуда небесима шећу,
 Штоно плове по росноме цвећу,
 Што се чуда у зорици кажу,
 Што сунашцу заходит' помажу —
 Те испевај оне дивне зраке,
 Што блистају кроз танке облаке
 Кад се вече тихо мирно спусти,
 „С Богом свете“ кад данак изусти,
 А тај санак, што га срца слуте
 Своје меке раширује скуте —
 Певај чедо, пољупцима певај!

*

Где ће песма да поникне друга
 Да испева чуда ова дивна,
 Где ће бити песма милостивна
 Да је грли и радост и тута
 Ван те песме, што пољубац каже,
 Што сунашцу заходит' помаже,
 Аох чедо, жељницама красним!

(2. жарат, 1862)

Л у д.

—

Луд је....луд је....
 Сунце вели, месец вели,
 Листак лиску шане тајно,
 Ружице се погледају,
 А застане сунце сјајно,
 А глас јекне:
 Луд је....луд је....

*

Има л' што год горко тако,
 Чемерике да ли има,
 Је л' ко отров посисао,
 Самом јаду на прсима?
 Да осети што је,
 Што је и како је,
 Кад се каже: Луд! —
 Гле ено га, врт је красан,
 Око њега свуда цвеће,
 А ојађен поглед му се
 По мирисном цвећу шеће.
 Цвет замири, а с ружице
 Мир песмицом славуј гаси,
 А он шеће, а он збори
 „Не плускајте ви таласи!“
 Танан ветрић лаган дува

У милину срце стапа;
 Па га носи том милином,
 Па га носи и растапа.
 Танан ветрић приче каже
 О љубави, о певању,
 О тим тамо облацима,
 О злаћаном чудном грању,
 О том грању, на ком роди
 Све девојка лепа мала,
 Све девојка, што јој чело
 Зора росом покапала,
 Све девојка лепа мала,
 Што је песма миловала
 И у чудну причу слила,
 Причу ветру поклонила;
 Да је лудом носи...

А он слуша па јаукне:
 „Јао туго да докле ћеш
 Јао туго тешки јаде,
 Зар ме с' нигда проћи не ћеш!“...
 Покрај двора прође белих,
 А тек из њих песма јекне —
 Па тек за час сабља звекне
 И на двору брза стража
 Тамној ноћи звезде броји
 И стражећи туна стоји; —
 А тек пехар живо живо,
 А тек песма јаче, јаче,

Веселе се ори славно, —
 А он тужан седећ' плаче.
 Ху! како се роне сузе
 С тога бледог тамног лика,
 Ху! како му из очију
 Вири триста чемерика!...
 Бона душо љубила си,
 То ти љубав даде дара,
 Бона душо, ето еласти
 Из пламених из недара! —
 Жеже сунце, пржи већма,
 Пуца земља и камење,
 Угрејала звезда божја
 Да растопи тврдо стење,
 Е је стење туга веља
 Е је стење вечна жеља —
 Па се пусто, па се не да
 Тек се смеје, па погледа! —
 „Ху врућине! куд' ћу где ћу
 Јаој Бого, изгорећу —“
 Па на сунце на то стење,
 Где је пусто најврелије —
 Тамо трчи јадна луда,
 Тамо њега жеља бије....
 Киша пљушти гром се ори,
 А кроз бездан хује гласи,
 Ту се крши и пролеће
 Сваки живот у таласи.

У поток се вода слила,
 Родна поља потопила,
 Навалила кроз та села,
 Порушила, однијела,
 Е да сама пустош стане
 У те родне у пољане...
 А он бежи од тог јада
 Да се склони среди реке,
 Сред бујице сетно гледа
 На брегове на далеке.
 Сред те воде вес'о скаче,
 Игра, пева, поскакује —
 А потмуо гром се јаче
 И страшније вазда чује,
 И тек хладан ветар дуну
 Тек тишине мало суну. — —
 А где вече, сунце седа,
 Зрачићи му венац вију
 Ка' самрцу високоме,
 Око њега огањ лију;
 А он гледа!... Ветар носи
 Носи косе и уздахе,
 И хлади му лице врело
 И хлади му жеље плахе!
 „Иди падај, не могу те,
 Не могу те љубит' више —
 Не љубиш ме, а те жеље
 Сву ми снагу саломише!“

Па полети да ухвати
 И да скрши сунце јарко. —
 Прска нањга ус'ма воду
 Да угаси њега жарко.
 Чини му се да је оно
 Она сјајна женска слика,
 Што му негда живот беше
 И на овом свету дика,
 Чини му се да је слика
 Од невере црне оне,
 Па у море сјајно тоне,
 Па пркоси луду њему.
 Па дозивље те облаке
 Да заклоне неверицу,
 Да с' не смеје њену оку
 И њезину белу лицу;
 Па дозивље ону муњу,
 Што громов'ма хитро бије,
 Хоће муњом да га скрши,
 Хоће снагу да убије.
 „Иди, падај, не могу те,
 Не могу те љубит' више —
 Не љубиш ме — а те жеље
 Сву ми снагу саломише!“
 Трчи скаче као бесан,
 А његова неверница
 Не одмиче с њега лица,
 Неверница другог љуби,
 А за стару њега љубав —

Зарад света, зарад чуда, —
Оставила да је луда. — —

.....

Ала кол'ко беше ноћи,
Ала туге беше много —
Док је јунак изнемог'о,
И нестало сваке моћи.
Ала кол'ко прође дана,
Док и срце своје јаде
У тамнини не познаде
Срца свога закопана.
Ала л' много паде вече,
Док се таман гробак спусти,
Док завлада мрак тај густ —
Докле памет не протече.
Па сад она свога драгог
Све из двора гледа бела,
Гледа како дању ноћу
О стене се памет бије,
Гледа како мука мучи
Кад ни живот' мило није.
Ветар витла косу црну
Дању, ноћу, месечином,
Месечином, помрчином,
А тај ветар — памет вија,
Што је хладна као грудa,
Што је луда....
Али не ћеш тако дуго —

И теби ће доћи дани,
Што освета за те храни.

*

Гледај лудог! Нуто, нуто!

Ено како пламен бије,
По пламену трчи скаче,
Ту страхоте њему није.
Гледај како двори горе,
Где погледај сиње море
Од пламена....
Па ту треску што се ломи,
Па дим онај, што се диже,
Што већ плавом небу стиже,
Што га хоће да проломи.
А пустиња веља....
Нигде никог од човека,
Нигде нема срца мека
Да притече да избави,
Да с' у помоћ братски јави.
А тек луди, што запали
Што запали дворе ове,
Неверници да с' освети —
Сад је луди ево зове:
„Хеј неверо, где си, где си?....
А уздахне кроз тај пламен
Та срдашце да запали,
Тужан гласак уздрхтали:
„Бути! — Спаси...де изнеси,
Де одржи живот јадаи! — —

Али луда непомична
 Сред пламена песму пева
 „Луд је, луд је, ал' се свети. —
 Несрећа се у гроб здева,
 А из гроба рај попева. —
 Из пламена срећа лети
 Из пламена гласак лети:
 Луд је.....луд је.....
 А још ком је тешко знати
 Гроб да ће ме прогутати?“...

* * *

Ено иде лака киша
 Дим се диже са згаришта,
 Све већ стаде, све се стиша,
 Не остаде нигде ништа.
 У пепелу само стоји
 Више крста урезано:
 Љубави је сваке среће
 И несреће много дано.

(18 фебруар 1862.)

Ето мене!

—

Тихо вече слађано,
 Тиха уста твоја! —
 Око тебе облеће
 Бурна жеља моја — —

Запало је сунашце
 У гору у гране,
 Моја душа од тебе
 Чека беле дане! —

Румен сјајна китнаста
 На западу пала, —
 Моја зора синула,
 Мени засијала.

Моје цвеће цветало,
 Сад ме мирис буди;
 Опио ме, зове ме
 На те твоје груди! — —

О не чекај вечери,
 Ето мене тамо!
 Да живимо овај век
 Да за њега знамо!

(21. јуније, 1861.)

Плови жељо...

По том сињем мору
Плови жељо, плови,
Тражи боље среће
И радости нових.

Па кад дуне вихар,
Кад те тргне младу;
Не плаши се гроба,
Људи га не знаду.

Јер ће гробак сладан,
Што ће тебе скрити,
Јербо ће ти гробак
Нова жеља бити.

(15 фебруар 1862.)

Двоје.

Кол'ко прође белих дана
Кол'ко мину тамних ноћи? —
Од кад месец тамо сјаше
У најлепшој у пуноћи.

Љубљаху се уста двоја,
Грљаху се руке двоје...
„Драги!“ — „Драга!“ — шапутаху:
„Све је твоје!“ — „Све је твоје!“

Блистаху се звезде бледе,
А шаптаху рајски гласи:
„Љубав...љубав...“ разношаху
И мириси и таласи.

Језеро се мутно пружа,
Са звездам' се разговара
А шумице око њега
Подигле се пуне чара.

Из тих двора оно двоје
Једно друго жељно гледа;
Желећ' вазда рујну зору,
Жудећ' сунце да већ седа.

„Љубав...љубав“...разношаху
Све једнако рајски гласи,
„Љубав...љубав“...топљаше се
Све једнако у уздаси.

А чун лети тамо амо,
Носи жеље раздрагане,
Казујући таке гласе,
Гласе...ноћи...срећу...дане!...

*

Кол'ко прође белих дана,
Кол'ко прође тамних ноћи,
Кад се спушти небо каи'да
Сванут' не ће нигда моћи.

Нигде нема чуна лака,
Сва обала тамна, страшна,
Перивоје обавила
Љута туга недомашна.

Не би нигде звезде бледе
Нит' би где год једне зраке,
Само с' громки тресак ори
Кроз долине, кроз облаке.

Нема руку, да се грле,
Нема да се љубе уста,
Нема песме ни радости,
Свуд је само жалост пуста!

Таласи се уздрхтали,
Један другог плуска, бије,
Отвора се и тај бојак
А све већма, све оштрије.

До два оца сузе лију,
До два цвета гробак крије —
Двоје јутрос — јутрос било,
А вечерас већ га није.

Ал се тако кида венац
Који бујна ватра сплете,
Овако се слатке жеље
Несуђене љуто свете.

Не ће љубав сјајна злата,
Не већа се љубав чиста —
Та упамти седи бабо,
Која зрака из ње блиста!

Није зора да јој кажеш:
Де овако сини море;
Није сунце да му речеш,
Стани јарко, ја изгорех! —

Страхота се већма шири,
Шири у то глухо доба,
Та страхота с обе стране
Грли, љуби до два гроба.

А венчићи растурени
Ала страшну клетву веле:
Та не кидај што срдашца,
Штоно једно другом желе.

(23 јануар 1862.)

Дај срце љубави!

Не могу ти дихати,
Дај мириса чиста —
Дај ми душо тога зрака,
Што е' у сунцу блиста.

Не могу ти живети,
И тај живот шта је?
Душе немам, немам дана,
Е шта ми остаје?....

*

Та дај срце љубави,
Тог живота клета,
Дај ми чедо да не умрем
Жељан бела света!...

(4. март, 1862.)

Кад ми дође!

Кад ми нешто дође душо,
Ох, како ми срце бије,
Кад ми нешто дође душо,
О, кад спаваш како ти је!
Још када ми дође душо,
Уздршћу се жеље тије,
Још када ми дође душо —
Ти кад сањаш како ти је?
Па када ми нешто дође
Кад сениш мене како ти је,
Ох, не казуј, кад помислим;
Волео бих да ме није!

(11 јуније 1861)

Ж е љ о

Пуцај громе, не напуцао се,
 Севај муњо, не насевала се,
 Удри кишо, ваљајте се реке,
 Буните се смућени таласи; —
 Жељо, жељо, мировати немој!..
 Лети, лети по Косову дичну,
 Обилази гробове јуначке,
 Лети, лети, сећај се јунаштва,
 Старе дике, старог боговања.
 Лети жељо, кроз кржаве реке,
 Спомени се Лима и Гаврана,
 Спомени се сјајних цеввердана,
 Што по оном боју косовскоме
 Казиваху разбојиште грдно,
 Казиваху новом младом веку; —
 Што за својих пет стотин' година,
 Не ућута њихова запевка:
 „Хеј слободо, аох србовање!“ —
 Лети тамо у ту маглу љуту,
 У ту праску, севање, пуцање,
 Што се каже: Мишар, Каменица,
 Што се каже нова земља српска,
 Што се каже Пива и Грахово!.....

Жељо, жељо, што не летиш јоште,
 Ил' те буне оне сухе травке
 Без живота, а тек с уздисањем;
 Буни ли те писка и запевка,
 Тешка писка, страховита туга,
 Што се слегла над стоборје седе
 Босни поноситој!
 Буни ли те од Призрена стара,
 Тамањ поглед, сетно туговање,
 Буни ли те? — Хеј! што ћутиш сада,
 Жељо, жељо, ил' је много јада?...
 Не криј јаде, кажи их, не таји,
 Жељо, жељо, зрако уздрхтала!

*

А још севаш? Још се громе тресеш,
 Још се пуцањ средином разлеже,
 Још се крсте вијугаве муње!
 Вода — плусак — мрак је на све стране
 Још ти једна, што си жива жељо,
 Жељо, жељо, мировати немој! —

(1. јануар 1862.)

Насмехни се!

X Насмехни се, злато моје,
На та твоја уста чиста —
Насмехни се, у осмејку
Бисерак се, златан блиста.

Насмехни се, у осмејку
Сан се сети красна санка —
Мила ноћца звезда лепих,
А зорица бела данка.

Зора данка, а ја тебе
И тих твојих чуда триста —
Насмехни се мила душо,
На та твоја уста чиста!

(5 октоб. 1861.)

Сава.

Збориш, збориш Саво, ледне санте носиш,
Ледне санте носиш, ледне гласе носиш! —
Те се санте бију о брегове наше,
Те нам санте кажу, шта наше бејаше.
Те се санте ломе о зидове граду,
Што нам старе јаде још и горе знаду.
Не казују санте — срцу нам не кажу,
На зидове с' граду ледне санте слажу.
А зидови чују, чују све једнако,
Све једнако веле: „Зар је тако? — „Тако!“...

*

Сава хуји једнак', таласи се бију,
Кроз те се таласе горке сузе лију.
Испод земље бруји, ломи се и јечи —
Чудан гласак збори, чудне неке речи.
На Врачару крв се узмутила врела,
Крв сокола дигла, небу га понела. — —
Ту сокола није, српска туга ту је,
Испод земље речи, што разбира, чује,
„Хеј Србине, аох! — Камо твоја крила?
Хеј Србине где је, срећа што је била!“

(27 јануар 1862.)

Што питаш свијете?

Што питаш свијете,
Јер те мрзим тако?
Та зар сам те негда
Љубио до јако!

Цвијеће ти вене,
Љубав ти се гаси,
Животу су крајња
Ућеха уздаси.

А вријеме спрема
И у раку чека —
Радост, пјесму, данка,
Љубав и човјека.

(25 октоб. 1861.)

Свете, свете...

Бог зна које доба ноћи,
А ја будан сам —
Пун се месец с неба сјаје.
И месец је сам.

Звезде трепте с тамна неба,
Трепте кроз облак,
Играју се чудне игре
Кроз тај црни мрак.

Листак с лиском затрепеће
Чудан зборећ' глас —
Ветрић тихо поплъскује
Талас о талас.

Свете, свете, ко те гледа!
Где, како си пуст!
Црни сете, што га стиште,
Где, како си густ!...

(6. декем. 1861.)

Т р у њ е.

—

I.

Питаш ме за росу, што те младу буди
 Кад год рујна зора на небу заруди.
 Ја бих пит'о тебе: чиј' се гласак јавља
 Што свако јутарце сунашце поздравља —
 А та роса чиста — то су сузе моје,
 Што тужећи траже бело лице твоје! —

(13. мај 1861.)

II.

Љубав је твоја сунце,
 А ја сам црни мрак;
 Кад сунце сјајно сине,
 Распе се, мине мрак!...

А чудна светлост сија
 Кроз чисти свети стан,
 У ком би моја душа
 Живела вечни дан. —

(13 мај 1861.)

III.

У капљи суза гледо' сам те ја,
 Из сваке капље твоја душе сја;
 Из сваког гласа твој се чује глас,
 У свему гледам твој танани стас.

*

Расу се капља!...прсну, мину све,
 Са твојом сликом и мој живот мре!...
 Ал' нова суза, нову слику зна —
 И тако вечно гледаћу те ја!

(9 апр. 1861)

IV.

За сласт уста твојих гробница је цвеће,
 Крај тебе ми ноћца мрачна бити не ће,
 Ти си мени сунце самохраних дана,
 А да моја будеш с неба си послана!

[30 јул. 1860.]

Па све тако...

Нада лети — младост лети,
Црна рака на нас зија;
Дан тек сване, па пролети,
А долази ноћца тија.

Већ избија — гроб се спрема,
Истом нада крајња збори;
Мину ноћца и ње нема!...
...Ено лепа зора гори!

*

Па све тако, све једнако
Чудно чедо, о животе,
Сладиш јако, горчиш јако —
Те си сваке пун дивоте!

(21. авг. 1860)

Месец мио...

Неком сунце, неком зора,
А мени је месец мио! —
Од бледа ми с' лица твога
Месец мио учинио!

(7. фебр. 1862).

Винско лишће.

I.

Та ни Бога, што свет ствара,
Обишао умор није —
Само мене, што све пијем,
Мене јоште свлад'о није.

(15. јануар 1862)

II.

Питаше нас добри људи,
Где се наше сунце рађа?...
Многи пита, многи каже,
Тек ни један не погађа.

Ал' ко пита да му кажем,
С мора нејду сунца наша;
Тајнама је мрак и сунце,
Пуна вина винска чаша.

(15. март 1861)

III.

Протећи ће тихе реке
У пучине, у далеке;
Скрхаће се плаве горе
У дубоко сиње море;
Потопиће вода поља;
Усахнуће свака воља;

Прецветаће свако цвеће
 Црно доба однијеће
 И што мили и што леће; —
 Само моју чашу не ће!

(28 апр. 1861.)

IV.

Звезда небом сјаје
 А небом прелеће,
 Али и на земљи
 Тако цвета цвеће.

Још је ова звезда
 Много лепша мени,
 Јер је дивне снаге,
 А боја румених.

Кад их сине више,
 Гледат' је милина:
 Доста пуних чаша
 Руменого вина.

Запламти се небо,
 Сваке сину очи,
 Сваки звезде купи,
 А још виче: точи!

Чег се срце страви
 Њима га удави,
 Њима се отресај,
 Болова крвавих.

О ти рајско доба,
 Што те човек свео; —
 Ко те лепа звездо,
 Не би пожелео?...

(3 авг. 1860.)

У њевољи.

Да се надам?... Та проћи ће
 Облачићи лаки мали,
 Помрчаће ноћца сунце,
 А разнети цвеће вали.

А да сузе грозне лијем?...
 Несам жена, стидно ми је;
 За меке је жене суза,
 А за мене?... Није, није!

Не ћу ништа; не надам се;
 Ја не плачем, него пијем —
 И њевоље што их имам
 У дубљину чаши кријем!

(18. март, 1861.)

Један пут...

Један пут, један пут
Песмо, песмо мила —
Де ме узми дико
На злаћана крила!

Носи ме на груди,
Оне златне груди —
Зорици ме носи,
Што иза сна буди.

Носи ме на лице
Оно лице јарко,
У око ме носи,
У то сунце жарко!

Да једном пољубим
Да загрлим цвеће,
Да му љубав шанем,
Што увенут' не ће.

Један пут, један пут
Песмо, песмо мила,
Де ме узми дико,
На злаћана крила

(7. фебруар, 1862.)

Где?

Не казујем ти љубав
У божјој светлости,
Јер ти си душо, светлост,
Сунце си мени ти!

Не казујем ти љубав
На белом дану ја —
Јер твоје сјајно лице
Од дана беље сја.

Не казујем ти љубав
Зори у рајски час. —
Славујак, то је с твојих
Румених уста глас.

Не казујем ти љубав
Кад вече уздахне
Јер та лепота цела
У твојој пресахне.

Ал' кад затрепте звезде
У рајској лепоти,
За тобом тада гинем,
Сва си ми срећа ти!

(7. фебруар, 1862.)

Не тужи...

Како муња страшно сева,
Гледај грома како мути;
Ој уморна моја душо,
Хоћеш једном одахнути?

Поглед све ми жудан шеће,
Тражи звезда, где се сјају,
Ал' без наде доле пада
У наруча уздисају.

.....

Дуни, дуни хладан ветре,
Стој, не тужи срце моје —
Јер ће скоро црна земља
Утишати јаде твоје.

(8. јул. 1860.)

Лепи гроб.

Изиђ' амо душо
Груди замедљаних,
Изиђи, и тугу
У меду сахрани! —

Ох гробнице дивна,
И ја б' у те хтео;
Ко такога гроба
Не би пожелео?

Пламтела б' ми душа,
А ја бих те глед'о;
Глед'о бих те душо
Кано рајско чедо.

Глед'о б' те к'о сунце
К'о месец, звезде,
Јер ти вишим нечим,
Красно сија лице.

Мене не би крила
Никад ноћца мрачна;
Јер би ме грлила
Та гробница зрачна.

(2. јул. 1860.)

Х у !

Ху! да ми је тако
 Да љут бојак бијем,
 Да љут бојак бијем
 К'о што вино пијем.

Што сад чаше пијем,
 Душмане бих пио,
 Секао бих, тук'о,
 Таманио, био!

Ала жељо пуста,
 Што си жеља само?
 Та да си нам, дали б'
 Све што год имамо.

(16 септ. 1861.)

Љ у б а в и.

Часом сене муња хитра.
 Муња сене, задршће камење,
 А гром лети, грми
 Кроз то пусто стење.

Блиста вода, блиста чиста,
 У росици с' алемови сјају;
 А мој поглед лети
 Твоме уздисају.

* * *

Хеј ливадо, ливадо,
 Хеј љубави дична,
 Што си свакој тузи,
 Сваком јаду вична!

Задршће се душа,
 Смрт је грли, хвата —
 Да избави тужну
 Нема тога злата.

Али утопљеник
 Сузе лије боне,
 Сузе лијућ' — теби
 У наруча тоне.

(19 јануар, 1862.)

Вени, вени...

—
 Хеј животе, хеј животе,
 Хеј чемерна слико;
 Вени један, вени, вени,
 Не жали те нико!

Аох ружо разлистала,
 Штоно тугу гласи! —
 Хеј листићи, што пливате
 По бони уздаси.

Вени, вени, негда с' био
 И меника мио;
 Хеј животе, негда с' био
 И меника мио! —

(12, јануар, 1862.)

Л е т и

—
 Лети, лети мој соколе,
 Лети, лети горе доле,
 Где се божје речи чују,
 Где сновијају и благују,
 Где је доста свега, свега,
 Доста санка најлепшега.

Лети, лети, жеље носи,
 Преко бела преко света,
 Где росица тиха роси
 Мириснога красног цвета,
 Лети кроз те, кроз облаке,
 Купи сунцу сјајне зраке,
 Код месеца, код кладенца,
 Од њих сплети вита венца;
 Па кад дођеш где милине,
 Где највећма трепте, сјају,
 Где помис'о људска гине
 У најљућем уздасају,
 Устав' лета, жељу спусти,
 Остави је на ти усти,
 Па виш' гроба венац метни,
 Да се сваки други сети
 Моје жеље уморене
 И гробнице дивне њене.

(1 окт. 1861.)

Рек'о бих : стани !

Гле ! Ено сунце у крви седа,
 Моја га душа из крви гледа ! —
 У моје јаде друто би село,
 У моје сузе треће б' се свело ;
 Четврто б' жеље појиле тије
 Срдашце што их у себи крије.
 А сва би четир згорела тело,
 Сузно би море пеп'о однело
 У пратњи црној невоља старих
 Уздах да пеп'о сузом обдари....
 Однело б' тело тек' да га скрије
 Тек да га скрије, тек да га није.

*

Онда би стало сад што ме кињи,
 Спао би камен са срца сињи,
 А мир би тихи завлад'о светом
 Те дао станка срцу проклетом ! —
 Пакленој чаши, што отров спрема,
 Рек'о бих : Стани ! Већ мене нема !

(24. мај, 1861.)

Данак без сунашца.

Е већ ево свану данак
 И жељици мојој,
 Е и мене ево драга,
 На ручици твојој. —

Гле на прса ја сам пао,
 На та прса бела,
 Гле умирем ; смрти !... аох...
 Срећа те донела

Гле, како ме грле руке,
 Оне руке беле,
 Гледај, уста како хоће
 Срећу да уделе.

А ја жељан свег на свету,
 Рајску срећу сишем —
 Сироче сам, мила ми је...
 Од ње једва дишем.

Ама данче без сунашца
 Рашта хиташ тако,
 Та остали несу данци
 Хитали до јако ?...

(23. фебр. 1862.)

С е ћ а њ е.

Тамна сенко, откриј ми се мало,
Уклони се тамно покривало,
Бежи магло, што гробак покриваш,
Гледај душо, о чем давно сниваш!
Испод сенке ено ускрсава
Живот нови, рајевина права.

Лептир, цвеће, зелена ливада,
Красан мирис из липова хлада,
Жубор, поток, славујско певање,
Заход, сунце и јелово грање,
И још она месечина бледа,
Бона душа, што на њу изгледа!....

Слике тамне, ето веће ту сте,
Ја из таме потргох вас густе!
Међу вама отац мајка мила,
Где нејака моја уче крила,
Отац, мајка, други познаници,
Где крај мене ево свиколици!
„Пођи ногом, хајде, кажу, тако
Чедо наше, мало и нејако!...“
Спотих се, падах, играх, скаках,
Напевах се, али и наплаках;
Ал' су моје сузе утиране,
Друге сузе лечише ми дане.

Слатко беше...сад помислим само,
А већ желим: ох да ме је тамо!

Ох, ала су слатки светски гласи,
Барљиви л' су у жића таласи?!
А надање златне снове снива.
Санак виче и у свет позива.

Игр'о сам се, игра ме однела
Однела ме преко света бела;
Дан из дана, корак из корака,
Мене река занијела јака!....

Сад тек мислим, ал' је слатко било,
Тужна мисли — ал' је слатко било!...

Мила песмо утеши ме мало,
Блажи жиће, што је додијало!...
Тамна сенко, откриј ми се мало,
Уклони се тамно покривало,
Само мало да вас срце знаде,
Да му дане утешите младе.

Гробе, гробе, што си таман тако?
Гробе, гробе, ала тешиш јако!

(11. јуније, 1862)

С в е т.

Ој када сам детић био,
 Кад ми беше мио свете,
 Кад сам срећи венце вио,
 Што све за њом жеље лете;
 Кад је срећа с неба сјала,
 И свуда ме забављала.

Аох време, време свето
 Ал' и теби данак мину
 У тебе ми срце клето
 Знадијаше све милину,
 Ал' ти сјајност мину, паде,
 А остави мени јаде.

Слатка надо, жељо прва,
 Што те добих ја од Бога,
 Свака ми је твоја мрва
 Била сладост жића мога,
 Свет је мени тада био
 Свакој срећи извор мио.

Ал' с бријега поглед мину,
 Море на мах зада страха,

Чим се пустих на пучину,
 Наде бежу све од праха,
 Варалица свака била,
 Рај ми срцу разорила.

Мирни данци одлетеше,
 Њину светлост туга таји,
 Оде нада, што је беше,
 А осташе уздисаји,
 Сни детињски бежу красни
 Ка' сунчани зраци јасни. —

Лепи свете старих снова,
 Хоћеш ли ми синут' када,
 Хоће л' када нада нова
 Твога видет' рукосада;
 Хоћеш синут' бели свете,
 Што те сања негда дете?...

Дан за даном гробу лете,
 Све је ближе мирни станак;
 Ал' не лете наде клете,
 Њима увек сија данак,
 Утеха су оне једна
 Што човека прати бедна

(3. август. 1860.)

Ћ у т и ш?...

Животе мој животе,
Слађано чедо моје,
Ох, што си горак тако,
Слађано чедо моје!

Зар немаш звезда бледих
Да тебе теше јадна,
Зар немаш црна ока,
Животе, грудо хладна!

Зар немаш ноћи тихе,
Месеца немаш бледа,
Жалости твојој друга,
Што тугом тугу гледа.

Зар немаш загрљаја
Што ледну санту топе,
Зар немаш оне речи,
Што ми те миљем шкропе.

Ћутиш?.....Је л' чедо слатко,
Уздишеш слаби сене! —
Ал' свуд су тешке санте,
Свуда су хладне стене!.....

(20. јануар. 1862.)

Сухо цвеће.

Мој чемере, аох моји дани,
Што вам гробак спомен не сахрани?
Заш' да мирис што покрај вас леће
Гледа сухо цвеће?

Сад вас тужан гледам и прегледам,
Сад вас ево бројим и набрајам,
Враћам с вама усахнулу славу,
У реку се повраћам крваву,
У поток се суза мојих топим,
Рад у њему јаде да растопим —
Ал' уише и та црна река,
Свуд сухота, свуд ме жалост чека.

Где се надах да ми срећа сјаје,
Онде нађох боне уздисаје;
Где се надах да ми цвате руже,
Ту несреће кап отрова пруже;
А из краја црна судба виче:
„Пиј из ове чаше самртниче!“

У лаке се поуздах облаке.
— То су наде, варалице тешке —
Иду, трепте, те варају душу,
Мислиш сјају, а доносе сушу! — —
Идем, летим од друга до друга
Да прекратим ова лета дуга,

Идем, трчим, с ветрови се борим
Често желим да с' у пеп'о створим,
Да ме вихар разнесе, раздува,
Да на земљи ништа не сачува,
Нек по свету трошан прах се веје,
Нек се не зна где је! — —

Жељо, жељо, утехо једина,
Ти си сама тешила ме често,
У те с' уздат' још ја несам прест'о —
Грли, чувај, твог јединог сина!
— Нема приче, ал' је тако било,
Било, па се већ заборавило,
Да ме жеље, што сад мрак их скрива
На свет овај донесоше жива! —
Ал' и жеље као и уздање
Бежу лако и танано грање;
Сваки ветрић заноси га вољно,
Куд се макнеш свуда је невољно,
Па све мине ка' прашина суха,
Што олуја разнесе, раздува.

Удри само од стене до стене
Крећи с', иди, куд те данак крене,
Док те једном нестане са света:
Смрт помаже, а ником не смета!

Ха! ви жеље и ви прошли данци,
Милог јутра млађани изданци;

О, ви наде и облаци рујни,
Зоро сјајна, вече, песмо, реко,
Плаве горе, што сте там' далеко
Што сам вама често „с Богом“ рек'о —
Олујине и громови бујни,
Што по небу играте се мрачном,
Живујете на столу облачном —
Стан'те, стан'те!....

Венац вијем од сухога цвећа,
Сухо цвеће да ме на вас сећа;
А с кржави завијам га дани,
Да остане да с' на свету стани,
Да га бројим, да плачем над њиме,
Шат се сузе у пустињи приме,
Шат из суза, из потока њина
Шат излети утеха једина,
Шат се дигне поносито грање
Те већ прими све моје уздање,
Да у хладу отпочинем слатко —
Док још доба не пролети кратко. —

* * *

Горких дана сухо моје цвеће
Тебе братац заборавит не ће!

(11. априла, 1861.)

1861.

Ха! Кад свану пјесмом они дани стари,
 Кад у пјесми звекну злаћани пехари,
 Кад у пјесми љути заблистају ножи,
 А тај звекет виче: умножи, умножи!
 А јуначке главе у травицу тону,
 Те смрт хладна грли ону душу бону!...
 Ха!....

Ха, јеси л' се срце нажељело младо,
 Ил' би и ти боја и те хуке радо?

Заори се граја, пољем снијег вије,
 — А већ Србин памти за Косово прије,
 Вјетар хладан дува, размеће прамење,
 Кроз гору се вија, у небо се пење,
 А та чета греде — аох Бог је дао! —
 Као љетњи данак да је заблистао,
 А та чета греде — хеј освето веља! —
 Да с' душману свети хитрој чети жеља,
 Да с' душману свети, да му главе руби
 Па да сваки младу кадуницу љуби!
 Да упамти крвник србињскога тића,
 Унука упамти силна Обилића.

Забијели зора — чете ниђе није,
 Али густа дима, ће око доспије....
 И још пјесма бруји, и још гласак хуји,
 Још нијесу гусле, још нијесу стале,
 Јере су их виле сузом покапале.
 Јере нема ножа струну да сијече,
 Јере струна живи док свијета тече!

Звекет даље, — даље чудне гласе шаље,
 Све се већма ори по тој сјетној гори,
 А поточић мали тече, па жубори
 И односи звекет, а све даље, даље...

Е један пут стиже, е се Србин диже,
 Е га једноч срећа из ненада стиже,
 Е свануше једноч, што их песма пјева
 И уза њу љути уздах припијева,
 Е свануше једноч они дани стари
 Е звекнуше стари ножи и пехари.

(28. фебруар, 1862.)

Чудно сунце.

Изгоре ми срце моје
Од сунчаног зрака твога,
Од твог ока миленога!

*

Кад у сунце млађан гледам,
Засене се очи јадне
И тек место зраке светле,
Црне стене гледам хладне.

Ал' кад у то око гледам,
Што ка' друго сунце сјаје —
Јадно срце све се згори
У пепео — уздисаје!...

(28. фебруар, 1862.)

Питање.

Ноћ је тиха!... Е да чега?
Да пожелиш срце моје?
Е да песме, што би хтело
Да славујак сад пропоје?...

Ил' си сито месечине,
Сито мира и тишине,
И светлости и те тмине
И славуја и песама?
Па те жеља мори сама
А у ноћи у овој,
Да на уста панеш њој!

(3. март, 1862.)

К о л о.

Аох коло, свето дично,
 Хеј ти стење непомично,
 Пре ће свијет пеп'о бити
 Но те Срб заборавити.

Једва браћо, памтим ево,
 Та дете сам мало био,
 У сузе сам жеље крио,
 А радостан вазда пев'о —
 И чекао бела дана
 Да му зора рујна сване,
 Та душица да одахне,
 Мала душа раздрагана! —

И већ сунце превалило,
 Превалило подне било,
 По селу се хладак спусти,
 А по хладу све загусти —
 Све полете у то коло
 Да с' наигра игре чиле
 Да лепоте гледа миле,
 Што се вије наоколо.

Зелени се красно поље,
 Игра коло а све боље,

Муком мучи трава мека,
 Сиса мирис из далека;
 Њиме вида своје ране,
 Хоће души да одлане,
 Е јој она млада вера
 Поломила вита пера! —
 А та нога лака хитра
 Све се једна с другом титра,
 Једна другу надскакује,
 Слуша брзу поскочицу,
 Гледа осмех на том лицу,
 Што те врашке речи чује,
 Па их не сме да казује!
 А ђердани, Бого мили,
 Кан' да су се опкладили,
 Ко ће боље, ко ће јаче
 Да подвикне: „Хеј јуначе,
 Ал' је лепа наша сека,
 Да је болан у тебека!“
 Зној са чела ветрић суши.
 На помоћ је уздах души.
 И док душе има само,
 Док тај свирац свира тамо,
 Све ће коло тако бити,
 Све једнако облазити!

И западне сунце сјајно
 Седој шуми за огранке,

Да доноси друге данке,
 Да проспава санка тајно.
 И заблиста с неба ено
 Она сјајна месечина
 И бори се с њоме тмина,
 Чудно чедо нерођено.

Ал' где јоште сека браца
 Пожалила млада није?...
 А мало је тих светаца
 И силене играније.
 Та да с' данак наставио,
 Да је сунце веће било
 И спорије залазило,
 Да се дуже мрачак крио;
 Где би јоште душе миле
 Друга душа била сита,
 Где л' би с' игром утопиле
 Жеље чеда поносите?.....

*

Моји дани, туго моја,
 Полумљена пера моја,
 Што летите тако тешко
 Кроз то доба, кроз витешко? —
 Ал' и теже би за цело
 Кад би с' јада чудо дигло,
 Те невољна мене стигло
 Те ми спомен преотело!....

(4. жарат, 1862.)

Ј а т а г а н у.

Што не сенеш јатагане,
 Видиш како муња сева,
 Гле на води где одсева,
 Па гле како гром се ори,
 А грмљава та далека
 Грми, грми, па жубори
 Ка' ветарцем трава мека?...

Што не сенеш јатагане,
 А јер грома не поведеш,
 А јер тако сетан гредеш? —
 И твоја би грмљавина
 У том боју прогрмела,
 Из боја се с миром срела; —
 Ама б' слађе жуборила,
 У слободном златном руху —
 Ка' вила би бела била
 Слобода б' се учинила.

(4. жарат, 1862.)

У з д и с а њ у

Пунаи месече, најслађи друже.
 Хеј тамно небо, лепото моја,
 Та да сте мома љубио бих вас,
 Стасак да сте јој — стискив'о бих вас.

А сада шта ћу? — Та уздисаћу
 Што несам тамо у тој лепоти,
 У тој лепоти у тој дивоти,
 Да се нагледам овога света;
 Мрзим — ал' опет жељан сам клета!

(4. март, 1862.)

С у ђ е н о.

Стојан ми је име, а суђено чаша,
 А суђено с чашом: српска срећа наша.

Суђено — кад дође — врео бојак бити,
 Врео бојак бити, мегдан задобити.

А сад хајде чашо, деде песмо тако,
 Деде док смо живи тако све једнако.

(16. фебруар, 1862.)

У в е ч е.

Не тек суза, несу јади само,
 Нит' се река од чемера сплела —
 Нит' су мени прса узаврела
 Нит' је жалост за том тамом тамо —
 Није песма, није жудња врела
 Што је грдну у себи имамо —
 Нит' је туга — аох црна тамо! —
 Срце моје тебика понела!....

Све с' то сплело око срца мога,
 Гује венац оплеле су љути
 Око срца мога млађаног —
 Жеље су се крај њега савиле,
 Тражиле су ким ће одахнути,
 Те су тобом утешене биле!

(12. април, 1862.)

У з д и с а ј.

—
Више те љубим
Но светлост данак,
Више но ноћца
Слађани санак!

Више но сунце
Бијеле дане,
Но мирис, руже
Росом купане.

Више но живот,
Но сунце злато,
— Сунашце моје,
Цвеће небрато! —

(15. апр. 1862.)

Тако далеко!....

—
Све међу цвећем боравим дане,
Ал' често суза за тобом кане.
Чаша ме теши, а ведрим небом
И сунцем сјајним срцу одлане.

Мирис се диже! — Хај од куд тако,
Од куда свуда душица твоја,
Од куд свуд поглед куд светом макнем,
Од куд милота и драга моја?

Ти чудом свијет задахну душо,
Цвеће се с дахом љубило твојим;
Па свако мири, свако ти пева
Лепотом твојом, мирисом својим.

А ја међу њим живим и сањам,
Сећам се тебе тако далеко!
А велим тузи: Хај теци, теци,
Сита се излиј крвава реко

(8. април, 1862.)

Сањаш робе љути!

Будан сањаш вазда снове,
Сањаш, сањаш робе љути,
Бе весеље славу њише
Ка'но вјетрић класак жути.

Сањаш крста, ће се блиста
Према сунцу, према јарком,
Бено љубав чедо љуби
Материнском ватром жарком.

Сањаш ће је свијет травка
Што мирише вазда дивно,
Бе се вазда ћевојчици
Сија лице милостивно.

Ноћ што у њој ово сањаш,
Јесте мрачна, ма сијева —
Крв и огањ смрћу грозном
Све избаца, излијева.

*

Сањај море у тој ноћи
Бе ће бијел данак доћи,
Сањај тако српску жељу
Та слободу ону вељу.

(11. април, 1862)

Механа.

Мртав бих се смеј'о
Кад бих мог'о само,
Видећ' где ме носе
У то гробље тамо.

Мртав бих им каз'о
Кад бих мог'о само:
— Јесте л' луди луди,
Куда ћете тамо?

Ту се не веселих
Бијеломе дану,
Прођите се, па ме
Нос'те у механу! —

Када пити стану
Славна браћа наша —
Замирише вино,
А закуцка чаша —

Може среће бити,
Може Бого дати,
Та могу вам браћо,
И мртав устати!

Да цикнемо једну
У здравље, у срећу!
Та све више вина,
А све чашу већу!

(22. март, 1862.)

Данас и то видех!

Несам знао да се ватра
У лед створит' може,
Али данас и то видех
— Хвала теби Боже!

Да сам био усред леда
Где се санта бије,
Та менека не би могло
Бити студеније.

Ох! Како с' ме врело глала
Та у неко доба! —
А сад ледиш као мртва
Ка' из хладна гроба. —

(24. март, 1862.)

Хеј душо, тебе нема!

Заборавих те душо —
Не знам ти казат' како,
Ал' само несам лако; —
Заборавих те душо!

Ал' спомен душу трује —
Угасио се није,
За тобом жеље крије,
За тобом јадикује.

Ал' она суза врела,
Једнако с' она рони
Рад' коса тих свионих
Рад' тога лица бела. — —

И сунашце се спусти
За оне чудне гране,
А ране невидане
Покрива мрачак густ.

А ране невидане
Тихи облачак скрива,
Слађане сне дозива
И оне слатке дане.

На прозор покуцкује,
 Санак се лаки јавља,
 Шапћућ' ме болан здравља,
 Шапћућ' се тужан чује.

Научио се на ме,
 Ал' не сме јако мени,
 Груди га страх ледених,
 Страх га је туге саме.

Ту слатке речи тепа,
 Ту силне жеље лије,
 Ал' жеља ледом бије
 И боно срце цепа.

Па санак већ задрема,
 А ветар силан дуне,
 А овај уздах груне:
 — Хеј душо, тебе нема!!

(11. март, 1862.)

Према Дрини.

Хеј пољано!!
 Успомено слатког дана,
 — Душа тобом уздрхтана
 Тебе гледа у дивоти,
 У дивоти, у милоти!....

Сјајно сунце падајући
 Ка' у боју љутом стоји —
 Побеђено, узбијено,
 Ал' се јоште пасти боји.
 Сунце сјајно падајући
 У потоњу с' снагу нада —
 Маше бритким јатаганом;
 Крвца врелом кишом пада;
 — Обојила небо плаво
 У бојиште у крваво.

Далеко сам! —
 Далеко сам врло врло!

Ал' што стаје срце моје,
 Што укочен поглед мучи?
 — Слушај! ено како Дрина
 Грозним хуком грозно хучи.
 О камење вали бију!
 Та рек'о би е од туге,
 Што их сузе вечно крију!

Далеко сам! —
Далеко сам врло врло!

Ама опет чисто гледам
Љуту воду како прска,
Чисто чујем уздисаје
И стењања она мрска.
Хладно стење јунаци су,
Што их тута скаменила —
— Судбина им црна била,
У камен их претворила.

Ха! ха! ха!
Плава горо на далеко,
Име сам ти негда знао,
Колико л' те пута Србин
Вако тужно погледао?
Ха! ха! ха!
Смејем ти се горо плава
Е утону она слава
Што б' те могла опростити,
— Сад ћеш сужањ бити. —
„Је л' до века? —“
Ко ће знати?
Ја не умем прорицати!
Ха! ха! ха!
— Што не плачеш момче лудо,
Што се смејеш нашем јаду,
Смејеш своме веку младу?

Где је море сабља бритка
Да омахнеш крил'ма витим,
Да пролетиш и овуда,
Овим крајем поноситим!
Ни поносит веће није,
То га Душан тако звао;
Ост'о спомен — а Мурат је
Славу у гроб закопао.
Ха! ха! ха!
Боже! Боже! Свете! Свете!
Аох грдних јада наших,
Све вичемо: где је јунак?
А ни један да се маши!

Босно тужна и тебе је
Хеј жалости — слава знала,
И тебе је негда срећа
Слатком песмом помињала!
Босно тужна — српско чедо,
И тебе је осмех глед'о,
А љубила она уста,
Што их има срећа пуста.

Смеј се, коме суза није
Гроб сузама да залије.

Да ли знате што слушате?
Аох јада грдно знате! —
Кад већ срцу доста буде,
Прелеват' се стану јади,

Па се тужно затрепеће
 Да с' из прса крене младих,
 Кад пожели гроба само,
 Ил' бојишта тамо, тамо
 Гдено вене Призрен свети
 Сузом, тугом обузети,
 Да ли знате? што слушате —
 Аох јада знате, знате!

Још се смејат' само могох,
 Смеј'о сам се много много!

* * *

Бој је крвав давно стао,
 Сунчев зрак се закопао,
 Тамна ноћца крила вила;
 Сном се меким заробила!

.....

Хеј пољано!.....
 Што по теби крвца није,
 Да пропаднем, да ме она скрије!.....

(30. март, 1862.)

3 1725/03